

VILNIUS UNIVERSITY

Gintas

KARALIUS

The Idea of Honor as a Means to Understand Democracy. The Perspective of XVIII-XIX Century Political Philosophy

SUMMARY OF DOCTORAL DISSERTATION

Social science,

Political science S 002

VILNIUS 2019

The doctoral dissertation was written at Vilnius University in 2014-2018

Academic supervisor: prof. Alvydas Jokubaitis (Vilnius University, Social science, Political science – S 002).

This doctoral dissertation will be defended in a public meeting of the Dissertation Defence Panel:

Chairman – dr. Nerija Putinaitė (Vilnius University, Social science, Political science – S 002).

Members:

Prof. dr. Tomas Kačerauskas (Vilnius Gediminas Technical University, Humanitarian science, Philosophy – H 001);

Prof. dr. Jūratė Rubavičienė (Vilnius University, Humanitarian science, Philosophy – H 001);

Prof. dr. Bogdan Szlachta (Jagiellonian University, Krakow, Poland, Social science, Political science – S 002);

Dr. Inga Vinogradnaitė (Vilnius University, Social science, Political science – S 002).

The dissertation shall be defended at a public meeting of the Dissertation Defence Panel at 1 pm on 31 May 2019 in Room 402 at the Institute of International Relations and Political Science, Vilnius University.

Address: Vokiečių str. 10, LT-01130 Vilnius, Lithuania.

The summary of the dissertation was mailed on 4 April, 2019.

The text of this dissertation can be accessed at the library of (Vilnius University, as well as on the website of Vilnius University: www.vu.lt/lt/naujienos/ivykiu-kalendorius

VILNIAUS UNIVERSITETAS

Gintas

KARALIUS

Garbės idėja kaip prieiga
demokratijai suprasti. XVIII-XIX a.
politinės filosofijos perspektyva

DAKTARO DISERTACIJOS SANTRAUKA

Socialiniai mokslai,

Politikos mokslai S 002

VILNIUS 2019

Disertacija rengta 2014–2018 metais Vilniaus universitete

Mokslinis vadovas – prof. dr. Alvydas Jokubaitis (Vilniaus universitetas, socialiniai mokslai, politikos mokslai – S 002)

Gynimo taryba:

Pirmininkė – dr. Nerija Putinaitė (Vilniaus universitetas, socialiniai mokslai, politikos mokslai – S 002).

Nariai:

Prof. dr. Tomas Kačerauskas (Vilniaus Gedimino technikos universitetas, humanitariniai mokslai, filosofija – H 001);

Prof. dr. Jūratė Rubavičienė (Vilniaus universitetas, humanitariniai mokslai, filosofija – H 001);

Prof. dr. Bogdan Szlachta (Krokuvos Jogailaičių universitetas, socialiniai mokslai, politikos mokslai – S 002);

Dr. Inga Vinogradnaitė (Vilniaus universitetas, socialiniai mokslai, politikos mokslai – S 002).

Disertacija bus ginama viešame disertacijos Gynimo tarybos posėdyje 2019 m. gegužės mėn. 31 d. 13 val. Vilniaus universiteto Tarptautinių santykių ir politikos mokslų institute, 402 auditorijoje. Adresas: Vokiečių g. 10, LT-01130, Vilnius, Lietuva.

Disertacijos santrauka išsiuntinėta 2019 m. balandžio mėn. 4 d. Disertaciją galima peržiūrėti Vilniaus universiteto bibliotekoje ir VU interneto svetainėje adresu: <https://www.vu.lt/naujienos/ivykiu-kalendorius>

SUMMARY OF DOCTORAL DISSERTATION

Democracy in modern political philosophy is generally treated as a multidimensional concept. Coined in Antiquity for the purpose of explaining a certain form of political rule, it has developed a more abstract meaning with the appearance of modern states. It has become common in modern political theory to use the word “democracy” for explaining numerous aspects of political life. Since the late XVIII century the democratic principle of popular sovereignty, once only declared by political philosophers, has become an inseparable part of most modern constitutions. Thus, it is difficult to separate the understanding of modern political reality from the understanding of democracy. Both have become interlinked up to a point where some theorists tempt to use terms “democracy” and “modern politics” as synonyms. The metamorphosis of the concept of democracy - from meaning a specific form of government to being a widely applicable political principle – is one of the features that characterize political theory of the last few ages. Since the Great French Revolution political philosophers have been using the term democracy to explain a lot of things: a model of government and institutional arrangement; a mechanism of political representation; a political culture; political power of civil society; a type of social interactions of individuals; and sometimes even the ability for an individual to have an opinion on public matters and be able to express it. It is not difficult to find examples of such polymorphism of the concept of democracy. To name a few more prominent ones:

A famous modern philosopher John Rawls (1999) presents a narrow definition of democracy, which indicates an institutional form of government, whose aim is to find a rational compromise between competing convictions of individuals. Political theorist Robert Dahl (1989) sees democracy as a normative ideal (he calls it *polyarchy*) that does not exist in a complete form, but is necessary as a standard for maintaining the process of a good political rule. A

contemporary political philosopher Pierre Rosanvallon (2008) claims that democracy should be understood as a specific type of society that determines social relations between individuals, as well as their relations with political institutions. Another prominent philosopher Chantal Mouffe (2005) defines democracy as an institutional mechanism that civilizes natural conflicts between social visions and identities (she call it *agonism*). Philosopher Charles Taylor (2017) explains democracy in terms of a universal principle that defines an egalitarian type of relations between citizens, as well as their specific identification with public norms that derives from such relations. Even these few examples presented here show that in modern theory democracy is being defined in numerous and hardly comparable ways. In contemporary political theory variations of the concept of democracy constitute different fields of study, such as: “liberal democracy” (e.g. G. Sartori); “radical democracy” (e.g. Ch. Mouffe, E. Laclau, R. Unger, M. Wenman); “consensus democracy” (e.g. J. Raws, J. Habermas, S. Macedo). All contemporary theorists usually don’t attempt to find a universal definition of democracy, but instead try to question and complicate the concept even more.

The abundance of varying definitions of democracy in political theory are matched by obscure use of the term in political life. Practical use of the word democracy is characterized by an implicit positive connotation. One would have trouble in finding a contemporary state (including obvious despotsisms) that would not claim being a “democracy”, or would not declare the democratic principle of the sovereignty of the people, or would not pretend to follow the representative and electoral procedures. It seems that democracy has reached a status of a value in itself, a value by default, which does not need validation, but itself functions as a measure to validate political life. Such an overuse of a concept is equally visible in practical politics and in political theory. The abundance of definitions of democracy makes clear that the old

question “what is democracy?” is still relevant for today’s political theory.

The ambition of this doctoral dissertation is to contribute to ongoing philosophical discussions about modern democracy by highlighting the theoretical importance of polemical debates between pro-democratic and pro-monarchist philosophers of the late XVIII and XIX century. The main argument why theories of this particular time period are to be considered as having significance for understanding modern democracy lies on the fact that they offer a unique comparative perspective that is irrevocably lost for contemporary democratic theories. The theorists of late Enlightenment and first half of the XIX century considered democracy and its features in the light of the monarchical regime that preceded it and to which democracy was originally opposed. Historically the principles of modern democracy were coined as opposites to the principles of feudal monarchy. Contemporary authors don’t have an equivalent comparative perspective that would allow them to analyse democracy by comparing it to its opposite, because since the XX century there simply is no theoretically significant opposing regime to representative democracy left. The comparative perspective of the monarchical regime is still conceptually relevant for understanding modern democracy primarily because it offers a way to identify the general idea of democracy. Identifying such an idea would help to integrate some of the vast number of different definitions of democracy that have been produced in the last centuries. In short, the monarchic perspective that opposes democracy in principle would help to conceptualize democracy.

Philosophers of the XVIII-XIX centuries, being different in their political alignments and convictions, had more common ground in understanding, what democracy is, than contemporary authors.

The theorists of the period followed the presumption that the defining idea of modern democracy is equality, and that namely the idea of equality subordinates all other ideas attributable to democracy, such as liberty or justice. The conviction that equality is the supreme idea of modern democracy has been shared by both “democratic philosophers” (philosophers, who contributed to framing democracy), like Charles de Montesquieu, Jean Jacques Rousseau or Alexis de Tocqueville, and by pro-monarchist theorists, like Joseph de Maistre, Louis de Bonald or François-René de Chateaubriand. This implicit common ground between different philosophers that the pivotal idea defining modern democracy is equality (in contrast to the hierarchical political principle of monarchical regime), is precisely the reason why theories of the XVIII-XIX centuries carry significance for cotemporary democratic theories, which lack a similar common ground. The political philosophers of late Enlightenment and XIX century (on whose theories this doctoral dissertation is based) had a more integral understanding of democracy than contemporary theorists have. The former authors saw democracy in terms of a consistent theoretical framework, where the principle of popular sovereignty was fuelled by the modern idea of equality. Meanwhile, contemporary authors cannot support a similar consistency when defining the political principles of democracy, because they lack the comparative perspective that the XVIII-XIX century philosophers had. That is why contemporary theorists find it very hard to conceptualize democracy in terms of one integral and consistent philosophical idea. Contemporary democratic theories struggle with an overproduction of different conceptions of democracy, with little common ground that would help to measure them and define democracy. With no substantial opposing and polemical idea to democracy and its principles, it is unlikely that a common ground could be found at all. This is the reason, why contemporary theoretical discussions on democracy could benefit a lot from the theories of the XVIII-XIX

centuries, which were characterized by polemics between democracy and monarchy.

The method of this dissertation paper to understand democracy is to identify and conceptualize its core idea and principles in terms of an opposing undemocratic idea. For such a task the dissertation paper applies the theoretical perspective of XVIII-XIX century political philosophy, which offers the monarchist alternative to democracy. The monarchist perspective rests upon a theoretically significant (though not sufficiently accredited by modern philosophy) notion of honor, which can be understood as a grounding idea for the monarchical political theories. Honor serves as a theoretical basis for legitimizing the political principle of hierarchy between the rulers and the ruled, which is central to the monarchical regime. By legitimizing political hierarchies honor can be analytically positioned as the polemical idea to the democratic idea of equality. This way honor defines the ideally undemocratic (anti-egalitarian) political perspective that can be used to view and analyse democracy in alternative terms.

The purpose of this doctoral dissertation is to present the notion of honor as a fundamental idea of political philosophy and to prove its necessity for understanding modern representative democracy and its crucial inner tensions.

The main argument put forward by the dissertation analysis is that the pre-democratic concept of honor, which is characteristic to monarchist political theories of the XVIII-XIX centuries, could be used as an analytical tool to identify and explain two intrinsic contradictions of modern democracy. First contradiction is between the idea of equality among individuals and the idea of a political regime. While the former is the basis for the democratic principle of

popular sovereignty and for the very concept of “the people”, the latter implicates the political principle of hierarchy between “the rulers” and “the ruled” that cannot be subordinated or supported by the democratic idea of equality. This contradiction implicates a fundamental problem of defining democracy in terms of a political regime. Second contradiction is between the democratic principle of popular sovereignty and the hierarchical model of political representation that has been historically adopted by modern democracies. This contradiction highlights a conflict between the principle of hierarchy (between “the rulers” and “the ruled”) that is crucial for any model of political representation and the democratic principle of sovereignty of the people (*vox populi, vox Dei*) that is by definition incompatible with political hierarchies. The dissertation paper claims that a philosophical analysis of the idea of honor offers an innovative perspective for identifying and conceptualizing both of the two democratic contradictions (with the notion of a political regime and with representation) and, thus, gives a better conceptual understanding of the most prominent structural tensions of modern democracy and their philosophical sources.

Following the political theories of the XVIII-XIX centuries, provided by democrat¹ and monarchist² philosophers, the dissertation paper suggests an innovative way to define honor, which is untypical for contemporary studies³ on the matter. The analysis of this dissertation paper claims that the concept of honor should be

¹ Main authors: Charles de Montesquieu (2004), Jean Jacques Rousseau (1755, 1762, 2008, 2009), Alexis de Tocqueville (1866, 1896, 1985, 1996), Benjamin Constant (1816, 2003).

² Main authors: Jacques-Bénigne Bossuet (1709), Joseph de Maistre (1796, 1811, 1884, 1885), Louis de Bonald (1796), François-René de Chateaubriand (1831, 1849), Pierre Paul Royer-Collard (1949).

³ Authors, such as: P. Berger (1983), K. A. Appiah (2011), R. Oprisko (2014), P. Olsthoorn (2015), A. Cunningham (2015), W. L. Sessions (2010), J. Bowman (2006), Sh. R. Krause (2002), T. Sommers (2018), F. H. Stewart (1994)

considered not in ethical, cultural or anthropological terms, but should primarily be understood in terms of a self-sufficient political idea. Such understanding is made possible by reference to the monarchist political philosophy of XVIII-XIX centuries, which is not taken into account by the contemporary theorists. The dissertation analysis claims that honor should be understood in terms of a unique political idea, which manifests itself through the principle of political hierarchy normatively separating the rulers from the ruled and, thus, framing a body of people into an integral political entity. The idea of honor, thus defined, serves as a polemical concept to modern democracy, which is respectively characterized by the idea of equality and the principle of popular sovereignty.

3 main objectives of the dissertation paper

A historical study of competing philosophical definitions of the late Enlightenment and the first half of the XIX century is a promising way of contributing to cotemporary debates on democracy. Such a study points out a critical outlook on the nature of modern democracy that has been mostly overlooked in contemporary theories, but which has a lasting potential to further develop our understanding of politics. One of the reasons why the philosophical arguments from the XVIII-XIX century theories on democracy are surprisingly relevant for today's debates is the fact that authors of the time period in question raised a fundamental issue about conceptualizing modern democracy in terms of a specific political regime. The question was raised, whether the modern concept of democracy still indicated a specific way of ruling a political entity, or rather had its meaning shifted towards a more broadly applicable political principle. This question is significant for contemporary debates, because democratic theories of our day either don't take such an issue into account and take it for granted that democracy is by nature a political regime, or don't analyse this issue in a historical

context. Such a critical generalization about the shortcomings of contemporary understanding of democracy is shared by several modern philosophers. For instance a conservative philosopher Pierre Manent (2000; 2013) claims that political philosophy has become inexistent namely because theorists at some point during the XX century stopped critically analysing competing political regimes and instead began blindly advocating democracy. A similar statement is offered by another political philosopher Claude Lefort (1988), who claims that western political philosophers have lost their critical approach towards political regimes and have turned into democratic ideologues. Although throughout the history of philosophy there have been various concepts and typologies of political regimes, they all implied the same basic function of the term “political regime” – to provide an explanation, how a certain political body is ruled. When modern democracy came into its practical being in the late XVIII century (USA and France), political theorists started to raise a fundamental question, whether this minimal function of a political regime still mattered in the new democratic political reality. The first objective of the dissertation paper is to find an answer to the question, whether democracy is a specific political regime or is it something else, by putting it into its historical context of the XVIII-XIX century theories.

The historical analysis of competing definitions of the concept of a political regime and of modern democracy does not attempt to cover all political debates of the XVIII-XIX century. Instead it focuses on one concrete aspect of those debates, which provides the most relevant insights into the issue of democracy and the concept of a political regime. There is no need to look far for this central aspect, nor coin a new term for it, as the philosophers of the time period have almost unanimously formulated it as the problem of political representation. Both the famous democratic philosopher J.J. Rousseau and no less famous critics of democracy (like Joseph de Maistre or Louis de Bonald) agreed that in principle modern

democracy is incompatible with the idea of representative government. In other words, prominent political theorists of the XVIII-XIX centuries claimed that democracy is by nature incapable of delivering on its promise to represent the will of the people in political life. The argument goes that the founding idea of democracy – equality – and the core democratic principal – sovereignty of the people – simply contradict the idea of political representation. It is a significant argument in the light of contemporary debates on democracy that tend to presuppose that representative rule is the central feature of democracy. Thus, the second objective of the dissertation paper is to conceptualize the contradiction between modern democracy and the idea of representation with regard to arguments provided by the XVIII-XIX century political philosophers.

In general, the first two objectives of the dissertation paper lay down two major theoretical issues of modern democracy: 1. A contradiction with the concept of a political regime; 2. A contradiction with the idea of political representation. Both of these issues are formulated with regard to the arguments provided by prominent political philosophers of the XVIII-XIX centuries. A historical analysis of these two democratic contradictions allows to frame the object of the dissertation paper into two main questions: 1. Is democracy a political regime? 2. Is democracy compatible with representative government? The two democratic contradictions (with the concept of a political regime and with the idea of representation) set the limits to the object of the dissertation analysis.

The implementation of the first two objectives of the dissertation paper sets the conceptual background for the third final objective, which is to formulate a philosophical concept that would serve as an analytical tool to understand democracy. To achieve this goal it is not necessary to make up a new concept. The theoretical framework of this paper, which is the historical analysis of the debates on democracy of the XVIII-XIX centuries, offers a concept

that serves this task well – that is honor. The famous Enlightenment philosopher Charles de Montesquieu (2004) claimed that honor is the central principle of a monarchical regime, that later was succeeded by modern democracy. A well-known XIX century theorist of democracy Alexis de Tocqueville (1996) called honor the main feature of an anti-egalitarian type of society that is opposite to democracy. An influential monarchist of the XIX century François-René de Chateaubriand (1849) deplored the nature of democratic social life for the total lack of honor. Evidently, different theorists of the time period in question basically agreed that honor is a concept that is in principle opposed to the features of modern democracy. Such polemical aspect of the concept of honor, which is shared by philosophers of totally different political alignments, is a reason for the dissertation paper to conceptualize honor as an analytical notion to identify and evaluate the two contradictions inherent to democracy (with political regime and with representation). In order to coin an integral philosophical concept, the dissertation analysis takes into account different definitions of honor provided by both the theories of the XVIII-XIX century, as well as by contemporary theorists.

An additional reason, why an analysis of honor is a promising way to understand the two democratic contradictions (with political regime and with representation), is the fact that honor has become a popular object of philosophical studies in the last years. A growing interest in the concept of honor by political philosophers gives the dissertation paper an opportunity to contribute to ongoing debates by suggesting an innovative definition of honor. The main difference from most of contemporary studies on honor is that in this dissertation paper honor is conceptualized not in term of ethical or cultural norms, but primarily in terms of an autonomous political idea. Such a definition is made possible by analysing the political theories of the XVIII-XIX century, which are usually neglected in contemporary publications. The ambition of the paper is to show how the idea of honor that can be derived from the theories of XVIII-

XIX century could contribute to a better understanding of modern democracy and explain two of its decisive contradictions. So, the third and final objective of this paper is to conceptualize honor as a political idea that has an analytical potential to explain the two inner tensions (with political regime and with representation) of modern representative democracy.

By fulfilling all three objectives laid down above, the dissertation paper introduces the idea of honor as a notion for contemporary debates about democracy in two ways. First, the idea of honor makes it possible to explain, why it has become problematic to define democracy in term of a political regime. Second, the idea of honor suggests an innovative theoretical perspective for understanding the structural tensions within the model of representative government.

Theoretical limits of the analysis. The object of this doctoral dissertation focuses on the theories of prominent authors of XVIII-XIX century political philosophy, who contributed substantially to the conceptualization of modern democracy. Consequently, the concepts and theories of the time period in question are considered as the main objects of analysis, while later authors of the XX century and contemporary philosophers are treated as additional secondary sources. The philosophers, whose theories and concepts make the backbone of the analysis are: Charles de Montesquieu, Jean Jacques Rousseau, Alexis de Tocqueville and Joseph de Maistre. Even though these authors differ in their theoretical approaches and in political alignments (ranging from a radical democrat to an ardent monarchist), namely the four of them are considered pivotal for the analysis, because of the fact that they all share a similar notion of democracy and the conviction that its central idea is equality, which subordinates all other political ideas (like liberty or justice). This common ground make their theories comparable and in a significant way consistent, despite the fact that their conclusions about democracy differ greatly. Thus, the arguments of these four

philosophers constitute the essence of the analysis, while other authors are used to develop or criticize their concepts. The analysis of the dissertation paper mostly focuses on continental political philosophy. Such a limited selection of authors is naturally determined by the object of the paper that is conceptually dependent on the XVIII-XIX century democratic theories, which are predominantly francophone.

The object of the dissertation paper is presented in three theses:

1. Modern democracy is not a political regime, but a principle of political legitimation. The idea of equality, which is central to Enlightenment and XIX century notions of democracy, does not normatively indicate any preferable form of government, but is applicable for legitimizing all forms of governments.

2. Not being a political regime, modern democracy does not create an autonomous mechanism of political representation for itself, but instead adopts the model of representation characteristic to monarchical regime – popular representation through parliament. Thus, a fundamental contradiction between the egalitarian idea of democracy and the hierarchical idea of pre-democratic model of representation is encoded within the structure of representative democracy. The outcome of this contradiction is that the democratic government elected by representative procedures struggles to generate authority.

3. The idea of honor is a necessary conceptual condition to normatively justify the principle of hierarchy between the rulers and the ruled, without which democratic representation cannot function. Justification of the principle of hierarchy is the main precondition for an authoritative political representation. This precondition cannot be met by the notion of modern democracy that is based on

the idea of equality. Thus, the idea of honor serves as a way to conceptualize such an un-democratic political principle, which is necessary to understand modern representative democracy. Without such a principle, representative government is theoretically unjustified and democracy cannot be defined as a political regime.

In general, the three thesis of this dissertation paper aim at justifying a theoretical argument about the analytical value of the political idea of honor for understanding modern democracy.

Structure: four parts

The first part of the paper carries out the historical analysis of the notion of democracy and its main features that are characteristic to the XVIII-XIX century political philosophy. On the basis of this analysis it is explained, why defining modern democracy has become such a relevant issue of political philosophy and why it has become problematic for modern theories to conceptualize democracy as a specific political regime. The analysis mostly develops the arguments of J.J. Rousseau (1755, 1762, 2008, 2009) on the general will, taking into account its modern and contemporary interpretations by: I. Kant (1982, 1996, 1997), L. Strauss (1965, 1947, 1963), C. Schmitt (1997, 2004, 2000, 2008), A. Kojeve (2004), P. Manent (2002, 2005, 2007, 2013). This part of the dissertation also includes a historical analysis of the term “political regime”. An overview of competing modern theories of political regimes leads the dissertation analysis to identify the common function of the term. The argument is that the core function of the concept of a political regime (no matter which definition one uses) is to explain the form of government in a given state. Modern democracy, it is claimed, fails to meet namely this basic function.

The second part of the dissertation paper develops the argument about the nature of modern democracy and introduces the

first thesis of the doctoral dissertation. It is claimed that modern democracy cannot be understood in terms of a political regime. Instead, democracy should be understood as a principle of political legitimation stemming from the modern idea of equality. Democratic principle of sovereignty of the people can be applied to validate different political regimes, without making a normative preference for one over the others. The analysis in this part of the dissertation paper is based on the arguments provided by the works of Alexis de Tocqueville (1866, 1896, 1985, 1996) and his contemporary interpretations, such as: L. Jaume (2013), P. Manent (1996), H. Mansfield (2010), S. Dresher (1964), R. Aron (1967, 2013), L. Siedentop (1999).

The third part of the paper introduces the second thesis of the doctoral dissertation. It claims that not being a political regime, democracy does not create its own model of political representation, but has to adopt the model that was originally designed for the monarchical regime. This creates a structural contradiction within the democratic mechanism of political representation. The analysis further develops an argument that has been put forward by monarchist philosophers of the XIX century about the impossibility of justifying a sustainable model of democratic representative government. The point introduced here is that the inner contradiction of representative democracy is between the idea of equality and the principle of political hierarchy, which makes representative democracy theoretically untenable. This argument is mostly drawn from the works of monarchist philosophers like J.B. Bossuet (1709), E. J. Sieyes (2002), J. de Maistre (1796, 1811, 1884, 1885), L. de Bonald (1796), F.R. de Chateaubriand (1831, 1849), Pierre Paul Royer-Collard (1949), as well as their modern interpretations, such as J.F. Nourrisson (1867), N. Urbinati (2006), H. Pitkin (1967).

The fourth part of the paper introduces the notion of honor and formulates the third thesis of the doctoral dissertation. Based on the comparisons of different concepts of honor from the XVIII-XIX

century political philosophy, as well as from contemporary political theory, the dissertation analysis suggest conceptualizing honor as a unique political idea that is necessary for understanding the contradictions of modern democracy. This final part of the dissertation paper introduces an argument that the idea of honor and the political principle of hierarchy that it conveys are fundamentally important to understand the model of representative democracy that is still considered to be the most preferable regime. The structural argument is developed with regard to the political philosophy of Ch. de Montesquieu (2004) and several of its modern and contemporary interpretations, such as: J. de la Porte (1751), A.D. de Tracy (1811), Ch. Taylor (1979), A. MacIntyre (2007), M. Mosher (2009), P. Manent (2005), Sh. Krause (2002). While, the definition of honor is coined with regard to theories of modern philosophers like: Th. Hobbes (1839, 1999), B. Mandeville (2003), A. Schopenhauer (2010); as well as contemporary theorists like P. Berger (1983), K. A. Appiah (2011), R. Oprisko (2014), P. Olsthoorn (2015), A. Cunningham (2015), W. L. Sessions (2010), J. Bowman (2006), Sh. R. Krause (2002), T. Sommers (2018), F. H. Stewart (1994).

Main findings

1. The reason why any adequate definition of modern democracy is so difficult to establish is the fact that the concept of democracy that arose from the political philosophy of the Enlightenment is no longer applicable to name a specific political regime. The core idea of modern democracy doesn't indicate any preferable political form of government and, thus, democracy does not meet the minimal criteria of a political regime. The concept of modern democracy rather implies a universally applicable and formal political principle. Philosophers of the early XIX century found it easier to explain democracy in terms of a new type of secular or social religion than in terms of a specific form of political rule. For

example, Alexis de Tocqueville called it “unaccomplished religion”; Louis de Bonald called it an “atheistic project”; Joseph de Maistre compared democratic revolutions to “satanic interventions”. In general, the political philosophers of the late XVIII and of XIX centuries conceptualized democracy as a means of political legitimation, whose main characteristic is a modern idea of equality that manifests itself through the universally applicable political principle of sovereignty of the people. Enlightenment philosophers introduced what will become the philosophical backbone of modern democracy. Charles de Montesquieu compared democracy to a “passion for equality”. Following Montesquieu’s line of thought, Jean-Jacques Rousseau stated out that equality can only be achieved through political life based on the general will, and that legitimate forms of political rule are only those that are based on the general will. Thus, the principle of sovereignty of the people is the natural and logical manifestation of the “passion for equality”. Being defined as a practical manifestation of the idea of equality, modern democracy cannot be associated with any specific form of government. The principle of sovereignty of the people can be applied to legitimize various forms of rule. That is the reason, why modern democracy cannot be defined as a political regime known from the pre-modern political philosophy. Modern democracy that was conceptualized by XVIII century philosophers is not a political regime, but a universal principal of political legitimation, functionally resembling a secular religion. Practical issue here is that various forms of government can legitimately claim to be democratic. It is analytically problematic to draw the line between the types of political rule that make a specific state democratic and those that don’t.

2. The applicability of the democratic principle to legitimize different forms of government implicates a number of theoretical issues. With regard to the analysis by a XIX century theorist Alexis de Tocqueville, democracy should be understood as a modern

egalitarian type of society. The nature of modern democracy is social, not political, and this explains the universal applicability of its political principle – sovereignty of the people. The theoretical significance of Tocqueville’s conception lies in the fact that the social nature of democracy implicates a radical normative cleavage between the democratic society and its political form (between “the social” and “the political”), where the former subordinates the latter. Modern democracy is based on an implicit conviction that “the society” develops autonomously from its political form. According to this conviction, political institutions and regimes only “react” and “try to catch up with” the natural development of social conditions and customs. The radical version of this subordination of “the political” to “the social” is a situation where the social idea negates the possibility of a political regime in principle. Monarchist philosophers of the XIX century claimed that the egalitarian nature of democracy would dismantle all known hierarchy based political forms without setting out an alternative. According to De Bonald, De Maistre and Chateaubriand democracy would definitely lead to a negation of politics in general that would give rise to tyrannical rule. In the words of De Bonald, democracy is “a non-constituted society”. The core idea of democracy is equality, which is social in its ambition to find a universal law for explaining political life. The universal character of the idea of equality makes the democratic principle of sovereignty of the people theoretically incompatible with the concept of political regime, which is based upon a certain type of hierarchy between the rulers and the ruled. Thus, modern democracy has an intrinsic tension between its universal social idea and the practical need to limit that idea to a political form (to have a hierarchy between rulers and their subjects). Such an inner contradiction, according to monarchist and democrat philosophers of XVIII-XIX centuries, might lead to a collapse of democracy in two ways. First, the “tyranny of the masses” would be a paradoxical outcome of an egalitarian idea, when the social negation of political hierarchies would only give rise to new worse forms of hierarchies.

Second, the “administrative despotism” would come into being when all political hierarchies were dismantled for the sake of an omnipotent social power, implemented by faceless administrative and legal institutions. Both dangers stem from the same inner contradiction of modern democracy between its universal social idea and the implementation of this idea through a particular political form. Paradoxically, not being a political regime does not make democracy unpolitical, but rather put it closer to despotic regimes.

3. Although the democratic principle of sovereignty of the people is potentially applicable for legitimizing various forms of government, since the XVIII century revolutions in America and France it became associated with the form of representative government. Prominent authors and creators of US and France’s democratic constitutions - James Madison and Joseph Emmanuel Sieyes respectively - declared that political representation of the people is the essential component of a democratic government. The main issue with such a declaration was that democracy, not being a political regime, could not develop a model of political representation based on its own ideas and principles. The philosophers of the late Enlightenment did not find a convincing method to implement popular sovereignty through procedures of direct democracy. So, a pre-democratic model of popular representation through parliament, common in monarchical regimes, was adopted and applied. Modern democracy did not create parliamentary representation, but inherited it from monarchical regime. Together with the pre-democratic model of representation democracy adopted the monarchist idea of representation that made the model possible in the first place. In spite of Rousseau’s claim that the general will cannot in any circumstances be represented, especially through a mechanism that is feudal by its nature, the opposite happened and the principle of sovereignty of the people was being implemented through representative procedures. In other words, a modern social idea was structurally positioned in an old

political shell. Monarchist philosophers, especially De Maistre, predicted that the fact that modern democracy is dependent on the model of representation that is monarchical by origin, would lead to the undoing of democratic principle itself. Although this prophesy turned out to be wrong, the theoretical implications of the structural contradiction of democracy remains relevant. Structural dependence of modern democracy on the monarchist concept of representation and on its institutional arrangements (electing deputies to parliament) encoded a fundamental contradiction within the notion of representative democracy. Two practical problems arise from the democratic contradiction with the idea of political representation: 1. The inability to educate competent leaders for power; 2. Constant lack of authority from elected officials.

The idea of political representation, which is by nature pre-democratic, rests upon a precondition that there is a natural hierarchy between the rulers (those who represent) and the ruled (those who are represented). The point of representation is that the rulers have a legitimate authority to speak in the name of their subjects. Such authority does not come from choice, but can only be an expression of a natural hierarchy between individuals that are more competent to hold political power than others. Authority rests upon a sense of natural hierarchy that some people are more suitable to rule than others. Without such a sense of natural hierarchy separating suitable leaders from unsuitable ones, any form of political representation will struggle to produce authority. However, democracy is based on the idea of equality and cannot theoretically support any social or political hierarchy, which does not come from the will of the people. This democratic feature contradicts the very notion of hierarchy between the rulers and the ruled, because it presupposes that the rulers and the ruled belong to one and the same collective will. Hierarchies here are only conventional, thus, lacking any sense of natural authority. According to De Maistre, the model of parliamentary representation cannot produce any authority for the

elected delegates, without an institution to whom they could address and convey the will of the people that they claim to represent. Such an institution can only be one that does derive its power from the people, like a monarch ruling by divine law. In the words of De Maistre: “an assembly becomes a parliament only under the mandate of a king”. This means that political representation is only possible on condition that there is a hierarchical representative structure, both normatively and institutionally. However, the democratic principle of sovereignty of the people negates the legitimacy of all external institutions to the will of the people, and it consolidates the problem that democratically elected officials lack authority.

4. Typical formulas, how to mitigate the negative effects of the structural tension of democratic representation suggested by modern democratic theorists, indicate strategies of strengthening civic society, introducing democratic education of individuals and patriotism. These strategies have a limited effect on fixing the structural contradiction of democratic representation. The problem intrinsic to representative democracy is structural, not social. The empowerment of a democratic society does not solve the theoretical dissonance between an egalitarian idea and the practical need for a political hierarchy. A more empowered and active civic society would rather only radicalize the lack of authority of elected representatives. The model of political representation was inherited by modern democracies from monarchical regimes, that’s why this model is dependent on a pre-democratic understanding of representation, which is based on the principle of hierarchy between the rulers and the ruled (undemocratic). Modern democracy, not being a political regime, cannot justify political hierarchies by reference to its own ideas and principles. For the parliamentary model of political representation to work (to produce authority) a non-democratic idea is needed that would justify the principle of hierarchy. Monarchist political philosophers called such an idea - honor.

5. Honor, defined in terms of a political idea, offers an innovative approach to understand the structural contradictions of modern democracy (with the concept of a political regime and with representation). The political philosophy of XVIII-XIX centuries offer a way of conceptualizing honor as a political idea. It is an untypical way of understanding honor for contemporary scholars, who prefer to analyse it in terms of cultural or ethical terms. The definition of honor that follows from the analysis of Enlightenment and XIX century political philosophy is as follows: honor is a political idea that manifest itself through the principle of a political hierarchy between the rulers and the ruled, which frames a body of people into an integral collective entity. Such definition is analytically useful for understanding modern democracy, because it offers a way to justify political hierarchy in political, not social terms. Modern democracy is not a political regime, so it does not recognize the cleavage between the political and the social, but instead it subordinates the former to the latter. In contrast, the idea of honor allows to identify “the political” (the political principle of hierarchy between the ruler and the ruled) as a sphere autonomous from social determinants (e.g. from culture, historical background of a society). The argument of the dissertation paper suggests that the idea of honor is a precondition to view “the political” (the political principle of hierarchy) as the determinant of the social sphere, and not being determined by it. Only a collective of individuals structured by a legitimate political hierarchy can be called a society. A social body not structured on the basis of honor would be a good theoretical description of a pirate ship, but not of a political nation. The idea of honor offers a way to view “the political” as the primal determinant of “the social”, that’s why it functions as a precondition to identify a political regime.

The idea of honor is analytically valuable for democratic theory because it allows a normative justification of political hierarchy, without which political representation is impossible.

Modern democracy is based on the idea of equality that is social and universal and, thus, cannot justify any hierarchies between the rulers and the ruled. Such incapacity of democracy means that the model of political representation that it uses remains unjustified, therefore theoretically unsustainable. The idea of honor is anti-egalitarian by nature, that's why it should be understood as a precondition for the principle of political hierarchy. This way honor indicates a necessary conceptual condition for representative government to be justified. Furthermore, the idea of honor indicates a structural proposition for representative democracy. It could be claimed that including a political institution, which does not derive its authority from the democratic principle of sovereignty of the people, into the structure of parliamentary representation would benefit the very model of democratic representation. Honor offers a paradoxical solution on how to alleviate the intrinsic contradiction of representative democracy. An argument can be made that representative democracy would be more successful in representing the people through the parliamentary model, if it tolerated an undemocratic (not deriving its power from the people) institution within the representative mechanism. Such an institution, possibly with only symbolical powers, would offer a reference point (an addressee) to which elected officials could convey the popular will.

In general, the democratic and monarchist political philosophy of the late Enlightenment and XIX century offer the political idea of honor, which could be valuable to understanding modern democracy and enable the justification of political representation through the principle of hierarchy.

REZIUMĖ

Moderniaisiais laikais demokratija yra tapusi daugiaprasme sąvoka. Sukurta Antikoje konkrečiam valstybės valdymo būdai nusakyti, atsiradus modernioms tautinėms valstybėms ji tapo abstraktesnė ir politinėje teorijoje buvo pradėta naudoti įvairių politinės tikrovės aspektų aiškinimui. Nuo XVIII a. pab. politikos filosofų darbuose deklaruojamas demokratinis liaudies suverenumo principas tapo neatskirama daugumos modernių valstybių konstitucijų dalimi. Sąvokos metamorfozė nuo konkretaus valdymo būdo pavadinimo iki plačiai pritaikomo politinio principo yra akivaizdi paskutinių dviejų amžių politinėje teorijoje. Nuo Didžiosios Prancūzijos revoliucijos politiką tiriantys filosofai „demokratija“ vadina daugelį dalykų: valstybės institucijų ir valdymo modelį, atstovavimo procedūras, politinę kultūrą, pilietinės visuomenės galią, žmonių papročių tipą, o kartais – net bet koki individualios nuomonės apie viešąjį gyvenimą turėjimą ir gebėjimą ją reikšti. Šiuolaikinėje politinėje teorijoje demokratijos sąvokos variacijos sudaro atskiras demokratijos disciplinas ir tyrimo laukus: „liberali arba minimalistinė“ demokratija (G. Sartori); „agonistinė arba radikali“ demokratija (Ch. Mouffe, E. Laclau, R. Unger, M. Wenman); „svarstomoji arba konsensuso“ demokratija (J. Rawls, J. Habermas, S. Macedo). Demokratiją nagrinėjantys šiuolaikiniai politikos teoretikai, užuot suteikę aiškumo sąvokos turiniui, dažniausiai tik dar labiau išplečia ir suproblemina galimų prasmų lauką.

Teorinį demokratijos neapibrėžtumą atliepia perteklinis ir paviršutiniškas sąvokos vartojimas politiniame gyvenime. Praktiniame žodžio „demokratija“ vartojime itin ryškus pozityvus normatyvinis krūvis. Reta šiandieninė valstybė, įskaitant net akivaizdžias despotijas, savęs nevadina demokratija, nedeklaruoja demokratinio liaudies ar tautos suverenumo principo arba tą principą įtvirtinančių atstovaujamųjų bei rinkiminių procedūrų. Demokratija yra įgijusi savaiminės vertybės statusą, vertybės pagal nutylėjimą,

kurios nebūtina pateisinti, bet kuri pati veikia kaip tikrovės vertinimo matas. Demokratijos apibrėžimų gausa ir tolesnis gausinimas politinės teorijos pastangomis – dėmesio vertas reiškinys. Taigi nenaujas klausimas – „kas yra demokratija?“ – kaip niekad aktualus būtent dabartinių akademinų tyrimų, akcentuojančių įvairzdžius ir prasmų perkonstravimą, klestėjimo laikais.

Rašant disertaciją siekiama įsijungti į demokratijos konceptualizavimo klausimo svarstymus politinės filosofijos disciplinoje, tyrimo objektu pasirinkus ne dabartinę, bet XVIII–XIX a. demokratijos sampratą. Tokio tyrimo lauko pasirinkimo priežastis ta, kad vėlyvosios Apšvietos ir XIX a. politikos filosofų debatai dėl demokratijos turi vertingą lyginamąją perspektyvą, kuri nebūdinga dabartiniams autoriams. XVIII–XIX a. teoretikai moderniosios demokratijos ypatumus tiria juos lygindami su iki tol vyravusios monarchinės santvarkos ypatumais. Šiuolaikiniai autoriai neturi galimybių atlikti panašaus demokratijos palyginimo su jai oponuojančia santvarka, nes rimtai teoriškai oponuojančios santvarkos demokratijai nuo XX a. paprasčiausiai nebėra. O monarchinė lyginamoji perspektyva konceptualiai svarbi demokratijos supratimui dėl to, kad leidžia identifikuoti skirtingas demokratijos sampratas jungiantį idėjinį pagrindą. Kitaip tariant, demokratijai oponuojanti monarchinė perspektyva padeda apibrėžčiau matyti pačią demokratiją. Savo pažiūromis ir sąvokų apibrėžimais skirtingus XVIII–XIX a. filosofus jungė sutarimas, kad pagrindinė moderniosios demokratijos idėja yra lygybė, subordinuojanti visas kitas demokratijai priskiriamas idėjas. Lygybę, kaip pagrindinę demokratijos idėją, pripažino ir moderniosios demokratijos principus kūrę filosofai (Charlesas de Montesquieu, Jeanas Jacquesas Rousseau ir Alexisas de Tocqueville'is), ir ją kritikavę monarchistai (Josephas de Maistre'as, Louis de Bonaldas ir François René de Chateaubriandas). Skirtingų teoretikų sutarimas, kad lygybė yra pagrindinė demokratijos idėja, o jos priešybė –

prigimtinę hierarchiją teigianti monarchinė santvarka – tai esminis XVIII–XIX a. teorijų pranašumas prieš vėlesnes sampratas, kuriose panašaus sutarimo nėra. Disertacijoje aptariami vėlyvosios Apšvietos ir XIX a. autoriai demokratiją mato kitaip nei dabartiniai teoretikai. Pirmieji demokratiją apibūdina kaip nuoseklų modernios lygybės idėjos ir iš jos sekančio liaudies suverenumo principo veikimą. O antrieji tokiu teoriniu nuoseklumu nepasižymi. Lyginamosios perspektyvos stokojantiems šiuolaikiniams teoretikams daug sunkiau identifikuoti skirtingas demokratijos sampratas vienijančią idėją, taigi ir išvengti sąvokos polimorfiškumo problemos. Dėl šios priežasties rašant disertaciją vadovaujamosi XVIII–XIX a. teorijomis, siūlančiomis gilesnę demokratijos principų ir prielaidų apžvalgą nei dabartinė politinė teorija.

Disertacija kelia tris uždavinius:

1. Vėlyvosios Apšvietos ir XIX a. pirmos pusės demokratijos sampratų analizė ir lyginimas su šiuolaikinėmis filosofų diskusijoms yra perspektyvūs dėl to, kad suteikia galimybę sugrįžti prie nepelnytai pamirštų bei nepakankamai išnaudotų sąvokų, nusakančių demokratijos prigimtį. Apie šį XVIII–XIX a. demokratijos teorijų potencialą liudija tuo laikmečiu rimtai filosofų nagrinėtas demokratijos ir politinės santvarkos koncepcijų probleminis santykis. Minėti mąstytojai kėlė fundamentalų klausimą: ar demokratijos sąvoka nurodo konkretų valstybės valdymo būdą, ar turi plačiau pritaikomą prasmę? Skaitydami dabartinę literatūrą apie demokratiją, panašaus klausimo nerasime, nes šiuolaikiniai autoriai tokios konceptualios problemos arba nemato, t. y. laiko įrodymo nereikalaujančia tiesa, kad demokratija yra savita valdymo forma, arba neanalizuoja. Beje, tai pripažįsta ir patys modernieji filosofai, tokie kaip Pierre’as Manentas (2000, 2013) ar Claude’as Lefortas (1988). P. Manento teigimu, politinė filosofija nuo XX a. apskritai išnyko, nes filosofai netiria politinių santvarkų, o tik skirtingais būdais liaupsina demokratiją. Panašiu C. Leforto pastebėjimu, politinių režimų skirtumų nematymas moderniuosius filosofus

paverčia politines ideologijas aptarnaujančiais gražbyliais, giriančiais demokratijos principus, tačiau nesugebančiais juose išvelgti esminių politinių problemų, pavyzdžiui, sąsajų su laisvės idėja. Nors politinės santvarkos apibrėžimų ir tipologijų politinės filosofijos istorijoje būta įvairių, bet juos vienija bendra politinė funkcija – pateikti valstybės valdymo pagrindimą. Moderniosios demokratijos sampratos iškilimas XVIII–XIX a. politikos filosofų teorijose privertė iškelti iki tol neaktualų klausimą, ar minėta politinės santvarkos funkcija dar gali būti pritaikoma naujosioms, demokratiniams principais grįstoms, valstybėms. Apšvietos ir XIX a. politikos filosofų darbų analizė yra vertinga dabartiniams debatams dėl demokratijos, nes leidžia kelti principinį klausimą: ar modernioji demokratija nurodo valstybės valdymo būdą, ar kažką kita? Šio istorinio laikotarpio demokratijos sampratos analizė ir tos sampratos probleminio santykio su politinės santvarkos koncepcija atskleidimas ir yra pirmasis disertacijos uždavinys.

2. Disertacijoje XVIII–XIX a. demokratijos sampratos istorinis tyrimas atliekamas nesiekiant atpasakoti visų tuo laikmečiu vykusių debatų. Analizė sutelkta į vieną konkretų tų debatų aspektą, padedantį atskleisti demokratijos ir politinės santvarkos teorinio prieštaravimo svarbą. Šio aspekto savarankiškai formuluoti nereikia, nes jį vieningai įvardija patys tiriamojo istorinio laikotarpio filosofai – tai politinės reprezentacijos problema. Ir demokratijos kūrėjas Jeanas Jacquesas Rousseau (1755, 1762, 2008, 2009), ir demokratijos kritikai – Josephas de Maistre'as (1796, 1811, 1884, 1885) ar Louis de Bonaldas (1796) – sutaria, jog modernioji demokratija principų lygmeniu nesuderinama su atstovaujamosios valdžios idėja. Kitaip sakant, aptariamojo laikmečio mąstytojai teigia, jog demokratija principų lygmeniu yra nesuderinama su reprezentacijos idėja. Šis argumentas svarbus kritiškai vertinant šiandienines demokratijos sampratas, kuriose įprasta atstovaujamąjį valdymą laikyti esmiu demokratijos požymiu. Moderniosios demokratijos prieštaravimo politinės reprezentacijos idėjai

suformulavimas XVIII–XIX a. filosofų argumentais yra antrasis disertacijos uždavinys.

Pirmi du disertacijos uždaviniai iškelti siekiant pristatyti dvi demokratijos teorines įtampas: su politinės santvarkos koncepcija ir su reprezentacijos ideja. Šios Apšvietos ir XIX a. filosofų argumentų pagrindu suformuluotos teorinės įtampos nurodo du esminius klausimus, liečiančius moderniąją demokratiją: 1. Ar demokratija gali reikšti valstybės valdymo būdą? 2. Ar demokratija gali būti suderinama su politiniu atstovavimu? Toks disertacijos tyrimo objekto suvedimas į dvi teorines įtampas (su politinės santvarkos koncepcija ir reprezentacija) leidžia pereiti prie paskutinio analizės etapo, skirto minėtas įtampas paaiškinančios filosofinės koncepcijos pristatymui. Tokiu būdu disertacijos analizė pereina nuo istorinio sąvokų tyrimo prie demokratijos supratimui reikalingos filosofinės koncepcijos formulavimo.

3. Disertacijai nereikia kurti naujos sąvokos, nes disertacijoje tiriamų XVIII–XIX a. autorių vartosenoje jau figūruoja gana iškalbinga poleminė sąvoka – garbė. Apšvietos filosofas Ch. de Montesquieu (2004) garbe vadina demokratijai priešingą monarchinę santvarką nusakančią principą, o XIX a. filosofas A. de Tocqueville'is (1996) demokratijai priešingą visuomenės tipą nusakančią kriterijų. Įtakingas XIX a. monarchistas Fr. R. de Chateaubriandas (1849) apverktiniausiu demokratinės visuomenės papročių ypatumu laiko garbės nebuvimą. Taigi net skirtingomis prasmėmis vartodami garbės sąvoką įvairių pažiūrų XVIII–XIX a. autoriai gana vieningai ją supriešina su demokratija. Šis polemiskis garbės sąvokos vartosenos ypatumas suteikia pagrindą disertacijos tyrime ją matyti kaip tinkamą koncepciją ankstesniais analizės etapais atskleistų demokratijos įtampų (su politine santvarka ir reprezentacija) vertinimui. Sėkmingas įvairių XVIII–XIX a. garbės sąvokos vartosenų sujungimas į integralią filosofinę koncepciją leidžia sukurti analitinį įrankį demokratijai vertinti. Kitaip tariant, remiantis garbės koncepcija galima atsakyti į abu ankstesniais disertacijos

etapais iškeltus klausimus: ar demokratija gali reikšti valstybės valdymo būdą? ar demokratija gali būti suderinama su politiniu atstovavimu?

Dar viena priežastis, skatinanti pirmaisiais disertacijos etapais suformuluotų demokratijos įtampų (su politine santvarka ir reprezentacija) paaiškinimo ieškoti garbės tyrime, yra garbės sąvokai skirtų šiuolaikinių filosofinių publikacijų gausėjimas: P. Berger (1983), K. A. Appiah (2011), R. Oprisko (2014), P. Olsthoorn (2015), A. Cunningham (2015), W. L. Sessions (2010), J. Bowman (2006), Sh. R. Krause (2002), T. Sommers (2018), F. H. Stewart (1994). Didėjantis šiuolaikinių politikos filosofų susidomėjimas garbės sąvoka disertacijai atveria neišnaudotą teorinę nišą – įsilieti į dabartinius debatus, istorinės XVIII–XIX a. filosofų darbų analizės pagrindu išskiriant garbę kaip savarankišką filosofinę koncepciją. Tik disertacijoje garbė apibrėžiama ne kaip etinė ar kultūrinė norma (kaip bene visų šiuolaikinių garbės temą gvildenančių filosofų darbuose), o kaip išskirtinai politinė idėja. Tokį garbės apibrėžimą pagrindžia šiuolaikinėse publikacijose menkai teišnaudota, tačiau šiai disertacijai esminė XVIII–XIX a. demokratijos teorijų analizė. Rašant disertaciją siekiama XVIII–XIX a. filosofų teorijų analizės pagrindu įtraukti garbės sąvoką į politinės filosofijos debatus dėl demokratijos ir ją konceptualizuoti kaip vertingą analitinę kategoriją demokratijos vidinėms įtampoms vertinti. Taigi garbės, kaip politinės idėjos, galinčios pasiūlyti analitinę priegą moderniajai demokratijai vertinti ir jos vidinėms įtampoms (su politinės santvarkos koncepcija ir reprezentacijos idėja) aiškinti, suformulavimas yra trečiasis disertacijos uždavinys.

Igyvendinant tris anksčiau aprašytus uždavinius, disertacijoje siekiama parodyti, kad kaip politinė idėja suprantama garbė yra vertinga šiuolaikiniams demokratijai skirtiems debatus dėl dviejų priežasčių. Pirma, garbės idėja leidžia paaiškinti, kodėl moderniąją

demokratiją sunku apibrėžti kaip konkretų valstybės valdymo būdą nurodančią politinę santvarką. Antra, garbės idėja siūlo paaiškinimą, kokios principinės ir struktūrinės sąlygos lemia moderniosios demokratijos nedarną su atstovaujamoju arba reprezentaciniu valdymu.

Disertacijos tikslas – pristatyti du XVIII–XIX a. demokratijos sampratai būdingus teorinius prieštaravimus – su politinės santvarkos koncepcija ir su reprezentacijos idėja – ir pasiūlyti garbės idėja, kaip tinkamiausią filosofinę koncepciją, skirtą šių moderniosios demokratijos prieštaravimų paaiškinimui ir vertinimui.

Disertacijos tikslas išskaidomas į tris ginamas tezes:

1. Modernioji demokratija – ne politinė santvarka, bet politinės valdžios legitimavimo principas. Apšvietos ir XIX a. demokratijos sampratai pagrindinė lygybės idėja normatyviškai nenurodo jokio konkretaus pageidautino valstybės valdymo būdo, bet yra potencialiai pritaikoma bet kurio politinio režimo pateisinimui.

2. Nebūdama politine santvarka demokratija nekuria savito politinės reprezentacijos mechanizmo, bet adaptuoja monarchinei santvarkai būdingą atstovaujamojo modelį. Tai atstovaujamosios demokratijos valdymo struktūroje užkoduoja prieštaravimą tarp piliečių lygybę numatančios demokratijos idėjos ir valdovų ir pavaldinių hierarchiją numatančios reprezentacijos idėjos. Šis prieštaravimas lemia tai, kad atstovaujamosiomis procedūromis renkama politinė valdžia negeneruoja tvaraus autoriteto.

3. Garbės idėja yra būtina konceptuali sąlyga normatyviškai pagrįsti valdovų ir pavaldinių hierarchijos principą politikoje, be kurio negalimas demokratinės reprezentacijos veikimas. Hierarchijos principo pagrindimas yra svarbiausia politinės

reprezentacijos sąlyga, kurios negali patenkinti lygybės idėjos nulemta moderniosios demokratijos samprata. Tokiu būdu garbės idėja leidžia konceptualizuoti moderniajai reprezentacinei demokratijai reikalingą nedemokratinį principą, be kurio atstovaujamas valdymas būtų teoriškai nepagrįstas, o demokratijos būtų neįmanoma vertinti politinės santvarkos kriterijais.

Bendrai paimtos trys disertacijos ginamos tezės pretenduoja pristatyti teorinį argumentą, įrodantį garbės, kaip politinės idėjos, analitinį poreikį moderniosios demokratijos supratimui. Tezės yra plėtojamos keturiose disertacijos dalyse.

Disertacijos struktūrą sudaro keturios dalys. Pirmojoje disertacijos dalyje atliekama istorinė XVIII–XIX a. filosofinės demokratijos sampratos analizė. Ja remiantis pagrindžiama, kodėl moderniosios demokratijos apibrėžimas yra aktuali politinės filosofijos problema ir kodėl šiuolaikinės politinės teorijos kontekste demokratiją sudėtinga apibrėžti kaip politinę santvarką. Antrojoje disertacijos dalyje plėtojama anksčiau atlikta XVIII–XIX a. filosofinės demokratijos sampratos analizė ir pristatoma pirmoji ginama tezė: modernioji demokratija – ne politinė santvarka, bet iš lygybės idėjos kylantis politinės valdžios legitimavimo principas, tinkantis įvairiems valdymo būdams pateisinti. Trečiojoje disertacijos dalyje pristatoma antroji tezė: nebūdama politinė santvarka demokratija nesukuria savito, bet skolinasi monarchijoms būdingą atstovaujamojo modelį ir taip įtvirtina struktūrinį prieštaravimą reprezentaciniame valdyme. Šioje dalyje taip pat aptariamas ir aktualizuojamas XIX a. monarchistų filosofų argumentas: paveldėto ikidemokratinio reprezentacijos mechanizmo pritaikymas modernia lygybės idėja grįstai visuomenei lemia neišsprendžiamą vidinį atstovaujamosios (parlamentinės) demokratijos prieštaravimą. Ketvirtojoje disertacijos dalyje pristatoma garbės koncepcija ir trečioji disertacijos tezė. Čia

lyginami XVIII–XIX a. ir šiuolaikinių filosofų garbės sąvokos vartosenos ypatumai ir jų pagrindu formuluojama garbės, kaip moderniosios demokratijos vidinių įtampų suvokimui analitiškai vertingos politinės idėjos, koncepcija. Šioje dalyje taip pat ginama pozicija, kad garbės idėja ir iš jos išplaukiantis politinės hierarchijos principas yra reikalingi demokratinio atstovaujamojo valdymo pagrindimui.

Kadangi disertacijos analizė sutelkta į moderniąją demokratiją konceptualizavusių XVIII–XIX a. politinės filosofijos autoritetų darbų tyrimą, aptariamojo laikmečio mąstytojų mintys apie demokratiją laikomos svarbesniu pirminiu šaltiniu, o vėlesnių XX a. ir šiuolaikinių autorių samprotavimai pasitelkiami tik kaip antriniai šaltiniai, skirti komentuoti bei plėtoti pirminius. Analizės pagrindą sudaro Charlesio de Montesquieu, Jeano Jacqueso Rousseau, Alexisio de Tocqueville'io ir Josepha de Maistre'o, demokratijos sampratos ir kritika. Nors šie filosofai skiriasi savo teorinėmis prieigomis ir politiniais įsitikinimais⁴, tačiau disertacijos analizei jie yra svarbiausi ir dėl savo koncepcijų XVIII–XIX a. autoritetingumo, ir dėl to, kad jų kartais labai skirtingas teorijas jungia bendras sutarimas dėl moderniosios demokratijos idėjinio pagrindo – lygybės idėjos. Tai sudaro galimybę konceptualiai lyginti jų teorijas, nors ir pasižyminčias kardinaliai skirtingomis išvadomis apie demokratiją. Būtent šių keturių autorių koncepcijos formuoja disertacijos tyrimo šerdį, o kitos pasitelktos jų minčių kritikai arba plėtojimui. Tarp autorių, kurių darbai nagrinėjami disertacijoje, vyrauja kontinentinės politinės filosofijos atstovai ir jiems artimi, t. y. jų darbus referavę, mąstytojai: Jacquesas Bénigne'as Bossuet, L. de Bonaldas, Benjaminas Constantas, Cl. Lefortas, P. Manentas ir kt. Tokį pasirinkimą natūraliai lėmė disertacijos sąvokų tiesioginė ir

⁴ Pagal pačių deklaruojamas politines pažiūras šie filosofai iš eilės yra: konstitucinės monarchijos, tiesioginės demokratijos, atstovaujamosios demokratijos ir gryniosios monarchijos šalininkai.

netiesioginė priklausomybė nuo Apšvietos ir XIX a. politinės filosofijos debatų, kurie demokratijos tema yra atvirai frankofoniški.

Disertacijos tyrimo išvados:

1. Moderniajai atstovaujamajai demokratijai, kurios pradžia laikytinos XVIII a. pab. Prancūzijoje ir JAV susikūrusios valstybės, būdinga apibrėžtumo problema, kurią jau daugiau nei du amžius nagrinėja politinės teorijos. Pagrindinė demokratijos apibrėžimo lakumo priežastis – kad šios modernųjų politikos filosofų Apšvietos bei vėlesniais laikais suformuluotos ir šiandieniam politiniam ir socialiniam gyvenimui gana universaliai taikomos sąvokos nebetinka matuoti politinės santvarkos kriterijais ir žodynu. Moderniosios demokratijos nebeišina nei matyti, nei suprasti kaip politinės santvarkos, nusakančios konkretų valstybės valdymo būdą. Tai yra daug universalesnis ir formalesnis politinis principas, turintis pseudoreligijos požymių, kuriam įvertinti nepakanka politinės santvarkos termino. Tinkamesnį moderniosios demokratijos teorinį supratimą gali pasiūlyti XVIII–XIX a. politinės filosofijos sampratų palyginimas. Iš jo seka, kad adekvatesnė moderniosios demokratijos apibrėžimo strategija yra ją konceptualizuoti, kaip iš lygybės idėjos kylantį politinės valdžios legitimavimo būdą, kurio esmė – universaliai visų rūšių valstybėms taikytinas „liaudies suverenumo“ principas. Demokratijos nebegalima susieti su konkrečiu valdymo būdu, todėl politinei teorijai taip sunku ją apibrėžti ar palyginti su kitais iš klasikinės politinės filosofijos laikų žinomais politinių režimų apibūdinimais. Demokratija, nebūdama politinė santvarka, tinka pateisinti įvairius režimus. Praktinėje politikoje tai kelia analitinę demokratijos ribų identifikavimo problemą, nes be galo skirtingos valstybės save pagrįstai vadina demokratijomis.

2. Demokratinio valdžios legitimavimo principo pritaikomumas įvairioms valdymo formoms implikuoja kelias reikšmingas teorines problemas. XIX a. A. de Tocqueville'io

demokratijos sampratos tyrimas akivaizdžiai atskleidžia, kad modernioji demokratija yra veikiau lygybės idėja grindžiamas iki tol neregėtos visuomenės tipas nei politinio valdymo būdas. Nebe politinė, bet socialinė moderniosios demokratijos prigimtis paaiškina jos suponuojamo liaudies suverenumo principo universalų pritaikomumą. Tuo pačiu socialinė demokratijos pamatų prigimtis koduoja radikalią visuomenės ir valstybės (sociumo ir politikos) normatyvinę skirtį, iškeliančią pirmosios autoritetą antrajai. Modernioji demokratija grindžiama įsitikinimu, kad visuomenės turi autonominę raidą nuo savo politinių formų (santvarkų) ir pastarosios tik „bėga iš paskos“, geriau arba blogiau prisitaikydamos prie kintančių socialinių sąlygų ir lūkesčių. Demokratijai charakteringa normatyvinė politikos subordinacija socialinei sričiai turi radikalizuotą versiją, kai socialinė idėja paneigia politinės santvarkos galimybę. Demokratinis liaudies suverenumo principas kyla iš valstybės politinės formos nenusakančios lygybės idėjos. Ši idėja yra socialinė, grįsta pretenzija paaiškinti politikos atsiradimą universaliais dėsniais. Dėl tokio universalumo jos pagrindu neįmanoma apibrėžti valdovo ir pavaldinio santykį įtvirtinančių politinio valdymo formų. Trintis tarp egalitarinės idėjos ir praktinio poreikio gyventi apibrėžtose valstybėse ir turėti valdovus (valdžios vertikalę) kelia du demokratiškus pavojus – daugumos tironijos ir apšviestojo absoliutizmo.

3. Moderniąją demokratiją nusakantis liaudies suverenumo principas, nors potencialiai tinka legitimuoti įvairius valdymo būdus, praktiniu pavidalu nusistovėjo kaip atstovaujamosios demokratijos modelis. Vėlyvosios Apšvietos ir XIX a. politinė teorija nerado būdo, kaip liaudies suverenumo principą įgyvendinti tiesiogiai, todėl adaptavo ikidemokratinį, monarchijoms būdingą parlamentinio atstovavimo mechanizmą su jį pagrindžiančia reprezentacijos idėja. Nebūdama politinė santvarka, demokratija nesukūrė savito politinės reprezentacijos mechanizmo. Moderniosios demokratijos įsikūnijimą nemodernioje, bet iš monarchinės santvarkos paveldėtoje

reprezentacinėje politinio atstovavimo sampratoje, XVIII–XIX a. filosofai monarchistai (tokie kaip J. de Maistre’as ir L. de Bonaldas) laikė demokratinį valdymą susinaikinimui pasmerkiančiu faktu. Nors ši monarchistų pranašystė neišsipildė, tačiau jų pastebėtas teorinis prieštaravimas liko aktualus. Moderniosios demokratijos politinio įgyvendinimo struktūrinis priklausomumas nuo monarchinės reprezentacijos koncepcijos ir jos politinio įgyvendinimo mechanizmo įtvirtino neišsprendžiamą demokratinio valdymo vidinį prieštaravimą, kurio pasekmės yra dvi: 1. negebėjimas ugdyti politinio elito; 2. nuolatinis piliečių nepasitikėjimas savo pačių renkama valdovais. Pirma, iš monarchijos paveldėto reprezentacijos modelio tvariam veikimui reikalingas hierarchijos pateisinimas, kad būtų galima skirti vertus valdovus (elitą) nuo nevertų, o valdovus nuo pavaldinių. Lygybės idėja grįstai demokratijai iš principo svetimas hierarchijų pateisinimas, todėl joje nekuriamos struktūrinės sąlygos ugdyti valstybę valdyti vertą ir motyvuotą elitą. Antra, demokratijos *de facto* adaptuotas parlamentinio atstovavimo mechanizmas grindžiamas hierarchine reprezentacijos koncepcija, be kurios visas mechanizmas netenka prasmės, o to mechanizmo nulemta liaudies atstovų valdžia negeneruoja tvaraus autoriteto. Be politinės institucijos, kuri nesivadovauja liaudies suverenumo principu ir kurios atžvilgiu renkami delegatai galėtų atstovauti liaudžiai arba kuriai būtų galima adresuoti liaudies valią (tokia institucija monarchijoje buvo karaliaus sostas), parlamentinis mechanizmas neprodukuoja valdžios autoriteto. Atstovaujamojo valdymo tvarumui struktūriškai reikalinga „išorinė“ institucija, besivadovaujanti neegalitarine normatyvine idėja, pateisinančia politinę hierarchiją. O demokratijoje liaudies suverenumo principui nesubordinuotos institucijos neturi vietos reprezentacijos mechanizme ir tai kelia iki šių dienų neišsprendžiamą piliečių nepasitikėjimo savo valdžia problemą.

4. Tipiški šiuolaikinių demokratijos teoretikų siūlymai, kaip taisyti struktūrinį demokratinės reprezentacijos modelio broką, apima

pilietinės visuomenės stiprinimo ir piliečių demokratizacijos ar patriotizmo ugdymo strategijas. Tai svarbūs, tačiau ribotą poveikį turintys demokratinės reprezentacijos idėjinės įtampos sprendimo būdai. Didesnė visuomenės demokratizacija ar įgalinimas nepanaikina idėjinio prieštaravimo tarp egalitarinės visuomenės idėjos ir politinės reprezentacijos modelio, reikalaujančio hierarchijos tarp valdovų ir pavaldinių. Atstovaujamosios demokratijos problema slypi ne visuomenės papročiuose, bet demokratijos idėjinėje struktūroje. Iš monarchinės santvarkos paveldėta reprezentacijos koncepcija ir parlamentinio atstovavimo mechanizmas gali veikti tik esant hierarchiją politinėje valdžios struktūroje pagrindžiančiai (taigi, nedemokratinėi) idėjai. Tvari ir struktūrinį atstovaujamojo modelio prieštaravimą apeinanti liaudies reprezentacija galima tik esant iš liaudies nekylančiam išoriniam principui, kuris apibrėžtų tą liaudį politiškai. Demokratija savaime nekuria tvarių politinę valdovo ir pavaldinio vertikalę pagrindžiančių principų, nes pati yra ne politinė santvarka, bet legitimacijos principas. Kad demokratinė politinė reprezentacija tvariai veiktų, reikalinga nedemokratinė politinė hierarchija tarp valdovų ir pavaldinių leidžianti pagrįsti idėja. Luominėje santvarkoje tokia idėja buvo vadinama garbe.

5. XVIII–XIX a. monarchiją tiriančių politikos filosofų minčių pagrindu konceptualizuota garbės idėja galėtų vertingai pasitarnauti moderniosios demokratijos santykio su politinės santvarkos ir reprezentacijos sąvokomis supratimui, taip pat iš to santykio kylančių struktūrinių prieštaravimų paaiškinimui. Skirtingai nei kitų apie garbę rašančių šiuolaikinių filosofų darbuose, disertacijoje garbę siūloma vertinti ne kaip etinę ar kultūrinę normą, o kaip išskirtinai politinę idėją. Disertacijoje atlikta Apšvietos ir XIX a. politikos filosofų teorijų analizė ir interpretacija leidžia suformuluoti šiuolaikiniams autoriams nebūdingą, tačiau demokratijos supratimui aktualų garbės idėjos apibrėžimą. Garbė – tai sociumą struktūruojanti normatyvinė idėja, įgalinanti politinės hierarchijos principo

atsiradimą, kuris apibrėžia dorovinius valdžios įgijimo ir išlaikymo kriterijus. Toks garbės apibrėžimas svarbus moderniosios demokratijos teorijai tuo, kad siūlo analitinę prieigą politiniam principui – valdovo ir pavaldinio hierarchijai – pagrįsti nepriklausomai nuo socialinės srities determinantų (pvz.: kultūros ir istorinės patirties). Modernioji demokratija, nebūdama politinė santvarka, skirties tarp politiškumo ir socialumo pagrįsti negali, ir subordinuoja pirmąjį antrajam. O disertacijoje siūloma garbės samprata leidžia analitiškai pažvelgti į politinį principą (t. y. valdovo ir pavaldinio hierarchiją) kaip į būtiną sąlygą konkrečios bendrijos politinei formai identifikuoti. Politinį principą virš socialinio lygmens analitiškai iškelianti garbės idėja suteikia galimybę matyti tai, ko nebeleidžia apibrėžti moderniosios demokratijos prielaidos, – politinę santvarką.

Garbės idėja yra analitiškai vertinga norint suprasti moderniąją demokratiją, nes normatyviškai pagrindžia politinės hierarchijos poreikį reprezentacijos veikimui. Tokiu būdu garbės idėja leidžia demokratiją matyti kaip politinę santvarką, užuot į ją žvelgus kaip į universalų principą. Garbės idėja lemia politinės hierarchijos principą, kurio nebūdama politinė santvarka negali išvesti demokratija. Tokiu būdu tampa įmanoma teoriškai pagrįsti ir pateisinti vertų ir nevertų valdyti piliečių skirtį, be kurios negalimas tvarus reprezentacija grįstas valstybės valdymas. Taigi garbės idėja išreiškia būtiną konceptualią sąlygą (būtiną minimumą) pagrįsti reprezentacijos modelio veikimą ir elito ugdymo sistemą, tokiu būdu potencialiai švelnindama atstovaujamosios demokratijos struktūrinės ydas.

Garbės idėja implikuoja poreikį įtraukti į atstovaujamojo valstybės valdymo modelio struktūrą tokią politinę instituciją, kuri savęs neteisintų demokratiniu liaudies suverenumo principu ir tokiu būdu taptų atsvara parlamentinės reprezentacijos mechanizmui. Paradoksalu, bet atstovaujamoji demokratija, žiūrint iš idėjinės struktūros pusės, potencialiai sėkmingiau reprezentuotų liaudį, jeigu

toleruojų bent simbolinę galią turinčią nedemokratinę valdžios instituciją, kurios atžvilgiu renkami valdovai galėtų vykdyti jiems rinkėjų patikėtą kalbėjimą liaudies vardu (jie turėtų adresatą kam kalbėti). Tokios hierarchiją teisinančios institucijos toleravimas nebūtų nepakeliama našta egalitarinei visuomenei, nes užtikrintų geresnę tos visuomenės sąveiką su politinio valdymo sritimi, užuot jas priešinęs. Garbės idėja suteikia galimybę analitiškai identifikuoti potencialius struktūrinius saugiklius reprezentacijos mechanizme, saugančius demokratinį egalitarizmą nuo jo natūralaus polinkio į politinę formą paneigiančius kraštutinumus.

ABOUT THE AUTHOR

Education:

2014–2018 m.: PhD in Political Science, Institute of International Relations and Political Science, Vilnius University, Lithuania

2011–2013 m.: MA in Comparative politics, Institute of International Relations and Political Science, Vilnius University, Lithuania

2007–2011 m.: BA in Political Science, Institute of International Relations and Political Science, Vilnius University, Lithuania

Professional experience:

From 2015: junior assistant, Institute of International Relations and Political Science, Vilnius University, Lithuania

2013–2014: Chief desk officer, Ministry of Environment of the Republic of Lithuania

2011–2013: Lawyer's assistant, Law office D. Balandis

Scientific conferences:

“Freedom of Thought and the Deification of Politics” Jagiellonian University in Krakow *International Colloquium on Enlightenment and Secularism*. 2016 May 20-22.

“Representing the People: failed promise of modern democracy?” University of Minho, Braga (Portugal) *IX Braga Meetings on Ethics and Political Philosophy* 2018 June 11-12

APIE AUTORIŲ

Išsilavinimas:

2014–2018 m.: Politikos mokslų doktorantūros programa, Vilniaus universiteto Tarptautinių santykių ir politikos mokslų institutas

2011–2013 m.: Lyginamosios politikos magistro programa, Vilniaus universiteto Tarptautinių santykių ir politikos mokslų institutas

2007–2011 m.: Politikos mokslų bakalauro programa, Vilniaus universiteto Tarptautinių santykių ir politikos mokslų institutas

Darbo patirtis:

Nuo 2015 m.: jaunesnysis asistentas, Vilniaus universiteto Tarptautinių santykių ir politikos mokslų institutas

2013–2014 m.: Lietuvos Respublikos Aplinkos ministerijos Europos Sąjungos ir Tarptautinių ryšių skyriaus vyr. specialistas

2011–2013 m.: Teisininko asistentas, advokato D. Balandžio kontora.

Mokslinės konferencijos:

“Freedom of Thought and the Deification of Politics” Jagiellonian University in Krakow *International Colloquium on Enlightenment and Secularism*. 2016 May 20-22.

“Representing the People: failed promise of modern democracy?” University of Minho, Braga (Portugal) *IX Braga Meetings on Ethics and Political Philosophy* 2018 June 11-12

LIST OF PUBLICATIONS (ON THE SUBJECT OF DISSERTATION):

“Does Modern Democracy Represent the People?” *Politologija*. 3 (91), ISSN 2424-6034; p. 139-165

<http://www.journals.vu.lt/politologija/article/view/11967>

“Is Modern Democracy a Political Regime?”, *Politologija*. 2017 1 (85) ISSN 2424–6034; p. 102-131

<http://www.journals.vu.lt/politologija/article/view/10671>

MOKSLINIŲ STRAIPSNIŲ DISERTACIJOS TEMA SĄRAŠAS

„Ar moderni demokratija yra politinė santvarka?“ *Politologija* 2017 1 (85) ISSN 2424–6034; p. 102-131

<http://www.journals.vu.lt/politologija/article/view/10671>

„Politinės reprezentacijos problema modernioje demokratijoje“ *Politologija* 3 2018 (91) ISSN 2424-6034; p. 139-165

<http://www.zurnalai.vu.lt/politologija/article/view/11967>

UŽRAŠAMS

Vilniaus universiteto leidykla
Universiteto g. 1, LT-01513 Vilnius

El. p. info@leidykla.vu.lt,

www.leidykla.vu.lt

Tiražas 35 egz.